

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

HERCVLEIS MANIBVS DANT LYDÆ. PENSÆ PVELLÆ
IMPERIVM DOMINÆ. FERT IDEVS ILLE SVÆ.
SIC CAPIT INGENITIS ANIMOS DAMNOSA VOLVPTAS
FORTIAQVE ENERVAT PECTORA MOLLIS AMOR.

1537
p. 10

Móda a oděv doby renesance

*III. ročník odborné konference
Historie odívání v českých zemích*

19. října 2017, 9–18 hodin

Konferenční sál č. 206 Akademie věd ČR

Národní 3, Praha 1

Rok
renesanční
šlechty

Móda a oděv doby renesance

Program konference

8:30 – 9:00 Prezence

9:00 – 9:10 Přivítání účastníků a úvodní slovo

9:10 – 10:50 – I. blok přednášek

1) Mgr. Kristina Kettmanová UMPRUM

Rekonstrukce, interpretace, prezentace

2) Doc. Ing. Martina Hřibová, Ph.D., Fakulta technologická, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Střihy pánských oděvů navržené Juanem de Alcega

3) PhDr. Milena Bravermanová

Renesanční oděvy na Pražském hradě

4) Vendulka Otavská, akad. mal.

Pohřební oděv Jana Diviše ze Žerotína († 1616) – výsledky výzkumu

10:50 – 11:10 – přestávka

11:10 – 12:50 – II. blok přednášek

1) Anežka Bad'urová, Knihovna AV ČR, v. v. i.

Šaty svatebčanů na královském obřadu v Praze roku 1570

Šaty na královské svatbě v květnu r. 1570 v pražském chrámu sv. Víta

Oděv účastníků královského svatebního obřadu v květnu 1570 v Praze v chrámu sv. Víta (Anna Rakouská a Filip II. Španělský)

2) PhDr. Milena Hajná, Ph.D. NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích

Císař Rudolf II. a španělská móda

3) Bc. Tomáš Konečný

Oděv a reprezentace konfese za francouzských náboženských válek

4) PhDr. Radek Martinek, Ph.D. Biskupství královéhradecké / Univerzita Hradec Králové

Od reformace k reformě. Oděv prelátského stavu v časech krize

12:50 – 14:15 přestávka na oběd

14:15 – 16:00 – III. blok přednášek

1) Mgr. Jaroslava Moučková, Muzeum hlavního města Prahy

Václav Hollar, oděvní detaily v kresbě a grafice

2) Mgr. Sylvie Odstrčilová

Císařovy liché punčochy a další kuriozity

3) Mgr. Veronika Pilná, Ph.D., Národní památkový ústav, ÚOP v Plzni

Formy oděvu 16. století a jejich stříhová řešení

4) Mgr. Monika Tauberová Národní muzeum, Historické muzeum, Etnografické oddělení

Živůtek jako součást českého a moravského lidového kroje – vliv renesanční módy

16:00 – 16:30 diskuse u kávy

Součástí programu bude panel **Oblečení v ilustracích starých tisků**

– ukázky z fondu KNAV připravený pracovníci knihovny AV ČR.

Móda a oděv doby renesance

Anotace příspěvků

I. blok

Rekonstrukce, interpretace, prezentace

Mgr. Kristina Ketmanová, UMPRUM

Příspěvek pojednává o rekonstruování renesančních dámských šatů na základě malovaného portréty Anny z Boskovic, který je uložen v Metropolitním muzeu v New Yorku. Rekonstrukce šatů vznikla pro výstavu Moravský aristokrat v labyrintu světa, která byla letos otevřena na zámku v Bučovicích a je součástí projektu Roku renesanční šlechty po taktovkou Národního památkového ústavu.

Práce s reprodukcí miniatury sebou přináší úskalí v podobě horší čitelnosti střihových i materiálových řešení. Je třeba hledat kompromis mezi historicky správným pojetím a tím, co se jeví na malbě. Vzhledem k popularizačnímu charakteru výstavy je důležitým faktorem také vstřícnost k návštěvníkům. Speciální zmínka bude věnována materiálu šatů a jeho komparaci a samozřejmě letmo také rodu pánů z Boskovic a Liechtensteinům.

Střihy pánských oděvů navržené Juanem de Alcega

Doc. Ing. Martina Hřibová, Ph.D., Fakulta technologická, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Příspěvek je věnovaný analýze knihy „Libro de geometria, practica y traça“ napsané Juanem de Alcega r. 1580 (reedice 1589). Práce rozebírá civilní střihy mužských oděvů, přičemž konstrukce typických dobových oděvů byly vyzkoušeny v měřítku 1:3 a několik vybraných střihů bylo ověřeno v měřítku 1:1. Poznatky byly srovnány s dochovanými oděvy a dobovými písemnými prameny.

Renesanční oděvy na Pražském hradě

PhDr. Milena Bravermanová

Na Pražském hradě se nachází několik renesančních oděvů pocházejících z archeologického kontextu. Především jsou to roucha Habsburků, kteří byli pohřbeni v královské hrobce v katedrále sv. Víta. V nadzemním mauzoleu jsou uloženy ostatky Anny Jagellonské, Ferdinanda I. a Maxmiliána II., v kryptě situované pod mauzoleem ostatky Eleonory a Rudolfa II. Přestože pohřební oděvy jsou poničené kvůli podmínkám, ve

kterých se dlouhodobě nacházely, jedná se o unikátní doklady renesanční módy. Renesanční oděvy a doplňky se také našly ve studni u kostela Všech svatých.

Pohřební oděv Jana Diviše ze Žerotína († 1616) – výsledky výzkumu

Vendulka Otavská, akad. mal.

Příspěvek se týká fragmentů oděvu, v němž byl roku 1616 do hrobky v Židlochovicích pohřben Jan Diviš ze Žerotína. Textilie byly vyzvednuty roku 1956. Dnes se nacházejí ve fragmentárním stavu. Příspěvek seznamuje s výsledky průzkumu, který proběhl během posledních let a letos byl ukončen pokusem o kresebnou rekonstrukci původního vzhledu oděvu. Ten sestával z pláštíku, kabátce, kalhot a punčoch, zachovaly se i zbytky střevíce. Nález doplňuje naše poznatky o vývoji odívání u nás a nadále skýtá mnohé příležitosti pro další bádání uměleckohistorické a historické povahy.

II. blok

Šaty svatebčanů na královském obřadu v Praze roku 1570

Šaty na královské svatbě v květnu r. 1570 v pražském chrámu sv. Víta
Oděv účastníků královského svatebního obřadu v květnu 1570 v Praze
v chrámu sv. Víta (Anna Rakouská a Filip II. Španělský)

Anežka Baďurová, Knihovna AV ČR, v. v. i.

V roce 1570 došlo v Praze 3. května k výjimečné události nejen společenského, nýbrž i mezinárodního dosahu – bylo zde v chrámu sv. Víta uzavřeno per procurationem čtvrté manželství španělského krále Filipa II. (zastoupeného arcivévodou Karlem II. Štýrským) a Anny Rakouské. Přítomnou nevěstu doprovázeli její rodiče, císař Maxmilián II. a jeho choť Marie Španělská. O slavnostním aktu samozřejmě referovali z Prahy do Madridu španělští vyslanci ve zprávách, využitých historiografy. Ve Španělské národní knihovně jsou však uchovávány dvě verze rukopisného líčení celého obřadu, které se od zpráv vyslanců liší podrobným popisem oblečení svatebčanů. V průběhu přípravy edice jednoho z těchto rukopisů se podařilo v regestech císařských misivů v Národním archivu ČR najít i dokumenty vztahující se k platbám za provedené krejčovské zakázky.

Císař Rudolf II. a španělská móda

PhDr. Milena Hajná, Ph.D., Národní památkový ústav, ÚPS v Českých Budějovicích

Rudolf s bratrem Arnoštem strávili část svého mládí mezi léty 1563 a 1571 na dvoře svého strýce, španělského krále Filipa II. v Madridu. Během tamního pobytu si budoucí císař Rudolf II. oblíbil španělský dvorský ceremoniál a stal se také milovníkem španělské

oděvní kultury. Po svém návratu do střední Evropy se nadále inspiroval oděvním stylem španělského krále a pravidelně žádal svého vyslance v Madridu o zaslání nových střihů a obdobných oděvů, módních doplňků a šperků, jaké nosil španělský král. Rudolfova záliba ve španělské oděvní módě, která odrážela jeho soukromé zájmy i jeho politické sympatie a katolickou víru, se stala kritériem i pro oděvní chování aristokracie na jeho dvoře. Nejnovější módní trendy středoevropské šlechty zprostředkovávali dvorští krejčí a další oděvní řemeslníci v císařských službách.

Oděv a reprezentace konfese za francouzských náboženských válek

Bc. Tomáš Konečný

Příspěvek se zaměřuje na vyjádření politicko-náboženské orientace za francouzských náboženských válek na příkladu využití černého oděvu a role černé barvy v symbolické reprezentaci jednotlivých aktérů. Konkrétně bude sledována proměna ve významu černé barvy oděvu v případě regentky Kateřiny Medicejské v kontrastu s opoziční ikonografií rodu de Guise. Vedlejší pozornost bude věnována roli černého jako prostředku odlišení francouzských protestantů a následná změna módních vzorů následkem fenoménu takzvané konfesionalizace.

Od reformace k reformě. Oděv prelátského stavu v časech krize

PhDr. Radek Martinek, Ph.D., Biskupství královéhradecké / Univerzita Hradec Králové

Potřebu reformovat církev *tam in capite quam in membris* (jak v hlavě, tak v údech) pociťoval celý středověk, ale o to více renesance, protože právě tehdy se církev ocitla ve své nejhlubší krizi. Okouzlení smyslovým světem i antickou kulturou podlehli především vyšší představení církve - preláti. Jejich šatník se zaplnil barevnými oděvy z luxusních materiálů a s rafinovanými krejčovskými detaily. Jejich pomyslným protipólem se stali humanističtí učenci, kteří v touze po nápravě církevního života vykročili směrem k reformě i k reformaci.

III. blok

Václav Hollar, oděvní detaily v kresbě a grafice

Mgr. Jaroslava Moučková, Muzeum hlavního města Prahy

Hollar a jeho *Theatrum mulierum* z roku 1643, které v příspěvku bude sloužit jako osa, která umožní podle detailů (hlavně pokrývek hlavy) třídit ostatní portréty a alegorie do skupin podle provenience. Analogie s vybraným popsáním a datovaným cyklem by mohly pomoci najít buď přípravné studie, nebo ostatní práce datovat a přiřadit k nim tak aspoň některé nové údaje.

Císařovy liché punčochy a další kuriozity

Mgr. Sylvie Odstrčilová

Co nám mohou pletené punčochy z archeologických nálezů prozradit o pracovních metodách renesančních punčochářů?

Formy oděvu 16. století a jejich střihová řešení

Mgr. Veronika Pilná, Ph.D., Národní památkový ústav, ÚOP v Plzni

Pro období 16. století jsou charakteristické výrazné proměny v siluetě dámského i pánského oděvu. Každý z módních stylů sebou přinesl také odlišná střihová řešení, která lze sledovat na různých typech pramenů. Do konstrukce oděvů se promítalo specifické vrstvení a jeho variabilita, s níž bylo možné jednotlivé oděvní kusy vytvářet. Příspěvek se bude věnovat vybraných střihovým proměnám, variabilitě jejich řešení a dalším detailům, které mají vliv na výsledný vzhled oděvu, na základě komparace dochovaných oděvů, střihových knih a ikonografie.

Živůtek jako součást českého a moravského lidového kroje – vliv renesanční módy

Mgr. Monika Tauberová, Národní muzeum, Historické muzeum, Etnografické oddělení

Kdy se poprvé objevil živůtek? Jedni tvrdí, že živůtek vznikl z jednotného šatu, který se v renesanci rozdělil na živůtek a sukni, druzí se domnívají, že vznikl ze šlí, které přidržovaly suknicí na ramenou. Na živůtku a šněrovačce nalézáme změny, které prodělávaly, a vlivy, které na ně působily a vytvořily z nich různé tvary. První datovaný doklad o nálezu živůtku máme v 17. století, který byl nalezen ve výklenku zdi v Poysdorfu (město v Rakousku), ležícím na pravém břehu Dyje na jih od Mikulova, asi 16 km od moravských hranic. Jednalo se o svrchní živůtek z černého aksamitu, zdobený portami a skládanými šorčíky a také plátěný rovný živůtek, který byl našitý k nabírané sukni. Tento plátěný živůtek se sukni je podobný moravské leknici a chodské voblečce. Je pravděpodobné, díky blízkosti města Poysdorf, že se takové živůtky nosily i na Moravě už v 17. století.

Ze starých rukopisů máme písemné informace o živůtcích z 16. století, například zelený živůtek je popsán roku 1593 a Manuálu osady sv. Mikuláše (Archiv hl. města Prahy, 217) v dědictví mlynářky v Zákolanech. Zajímavostí bylo, že už tehdy venkovské ženy používaly na živůtku hedvábné látky.

Velmi zajímavé jsou i obrazové materiály, např. v Severýnově bibli (Praha 1529) mají ženy staré, mladé i chudé období živůtků. Velmi zajímavé důkazy živůtků jsou dva obrázky z téže bible – obrázek prosté předoucí ženy s dítětem a obrázek bohaté paní s vysoce vykrojeným živůtkem.

Od renesanční doby živůtek se sukni trval potom dále v ženských krojích v různých

obměnách v celé střední Evropě. Živůtky byly někdy oddělovány od sukně, někdy s ní byly spojeny, ale měnily se a ve svém tvaru se přizpůsobovaly barokním, rokokovým, empírovým a biedermeierským vlivům, které procházely Evropou.

Na bohatém fotografickém materiálu budou prezentovány živůtky ovlivněné renesanční módou ze sbírek Národního muzea, Historického muzea, Etnografického oddělení, jejich stříhy a výzdobné techniky.

Součástí programu bude panel **Oblečení v ilustracích starých tisků**

– ukázky z fondu KNAV připravený pracovníci knihovny AV ČR.

PROPAMÁTKY
PORTÁL – ČASOPIS

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
STŘEDNÍCH ČECH V PRAZE

KNIHOVNA
AKADEMIE VĚD ČR